

Motion till riksdagen 2022/23:864

av **Ulrika Liljeberg m.fl. (C)**

När barn blir brottsoffer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilda företrädare för barn bör ges ökade befogenheter att fatta beslut om vissa vård- och stödinsatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett särskilt brott för återkommande vålds- och fridskränkningar av ett närstående barn och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att definitionen av misshandel av ett barn även bör omfatta psykiskt våld, försummelse och omsorgsbrister och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av statistik rörande orosanmälningar till socialtjänsten och omhändertagande av barn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalstatistik som visar om brott mot barn begås inom familjen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att särskilja kriminalstatistik så att det framgår om gärningspersonen vid brott mot barn är en förälder eller annan omsorgsperson, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att det finns tillgång till åklagare med särskild kompetens avseende brott riktade mot barn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att det finns tillgång till utredare med särskild kompetens avseende brott riktade mot barn och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge unga brottsoffer i hela landet tillgång till barnahus och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att tidsfristen för handläggning av brott mot barn inte överskrids utan att det är motiverat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgången till rehabilitering och psykiatrisk vård för brottsutsatta barn bör följas upp och svara upp mot de behov som finns och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge barn stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredning och brottmålsprocess och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skärpa straffet för personrån och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa skolornas skyldighet gällande elever som allvarligt stör studieron eller tryggheten för andra elever, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska vara skyldig att polisanmäla misstankar om att ett barn utsatts för sexualbrott eller brott mot liv och hälsa i skolan eller i koppling till skolmiljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen om registerkontroll av skolpersonal för att skärpa lagen och utöka yrkesgrupperna som omfattas av obligatorisk registerkontroll, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en utökad och regelbunden registerkontroll av personal i förskola och skola och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka forskningen om kvinnliga sexualbrottsförövare och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det straffrättsliga skyddet för barn mellan 15 och 17 år som utsatts för brottet köp av sexuell handling, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minimistraffet för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja straffminimum till två års fängelse för grovt sexuellt övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja maxstraffet till fyra års fängelse för sexuellt övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte införa en särskild bestämmelse om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling som anses mindre grovt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förebygga och skydda unga från att utsättas för sexualbrott genom att förstärka

- sex- och samlevnadsundervisningen, stödet till unga med psykisk ohälsa och föräldrastödet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka informationsinsatserna om sexualbrott mot barn på internet för att förebygga denna typ av brott och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbilda personer inom förskola, skola, socialtjänst och psykiatri om sexualbrott mot barn och annan utsatthet på internet och tillkännager detta för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kunskapen hos föräldrar om hur man samtalar med unga om sexualbrott, pornografi och annan utsatthet på internet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka stödet till ideella organisationer som erbjuder stöd och råd om barns trygghet på internet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av sekretesslagstiftningen för att stärka samordningen mellan berörda myndigheter avseende övergrepp riktade mot barn och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utredning av sexualbrott online ska vara ett prioriterat område för polisen och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexualbrottsoffer i hela landet ska ha rätt till särskilt anpassat stöd och tillkännager detta för regeringen.
 33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som dömer i sexualbrottsmål (även nämndemannadomare) ska ha genomgått särskild utbildning om sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn ska omfattas av bestämmelserna om slopad preskriptionstid och att preskriptionstiderna för sexualbrott generellt ska ses över och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ser över brister rörande det straffrättsliga skyddet när sexuella gärningar begås via digitala medier, särskilt frågan när gärningspersonen inte är närvarande när brottet spelas in, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa kravet på att barnet har medverkat för att kunna döma till ansvar för utnyttjande av barn för sexuell posering och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter för polisen att använda sig av AI/datorseende vid utredning av sexuella övergrepp mot barn på nätet och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att benämningen barnpornografibrott bör ändras till dokumenterade sexuella övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
 39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnpornografibrottet ska definieras som ett brott mot person och tillkännager detta för regeringen.

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatoriska spårningsverktyg avseende barnpornografi på datorer inom offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka användningen av blockeringsverktyg mot barnpornografi på internetsidor och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över definitionen av ”barn” i barnpornografibrottet för att alla barn under 18 år ska få samma skydd och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av socialtjänstens och psykiatrins arbete med barn som utsätts för kommersiell sexuell exploatering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utbilda personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar i hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka riskfaktorer och sätta in tidiga stödåtgärder för att motverka att barn utsätts för brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Att utsättas för negativa barndomsupplevelser i form av exempelvis psykisk och fysisk misshandel, försummelse, sexuella övergrepp eller problematiska förhållanden inom familjen (som missbruk, våld eller psykisk sjukdom) får allvarliga följder under en människas hela liv. Negativa barndomsupplevelser (Adverse Childhood Experiences, ACE) ökar risken för sämre livsvillkor, sjukdom och förtidig död. Ju fler de negativa barndomsupplevelserna är, desto större är risken för negativa följder. Forskningen visar att anledningen till att tidiga negativa upplevelser kan ha så allvarliga följder troligen förklaras av att långvarig och ihållande stress, s.k. toxisk stress, kan ge upphov till neurologiska, neurokemiska och neuroendokrina störningar. Forskning tyder även på att barn är särskilt sårbara för dessa störningar. Det är därför av stor vikt att slå vakt om barns välmående och att motverka att barn utsätts för brott, försummelse, vanvård eller andra former av övergrepp. Ändå går utvecklingen åt fel håll. Exempelvis ökar antalet barn som utsätts för sexuella övergrepp på internet kraftigt. Barn är allt oftare inblandade både som offer och förövare i gängrelaterad brottslighet. Personrån mot barn har blivit vanligare och antalet anmälda misshandelsbrott mot barn har ökat med 29 procent mellan år 2011 och år 2019. Kraftfulla åtgärder behöver därför vidtas för att motverka brottslighet mot barn.

Barn som bevittnar våld mot närstående

Det är med stor tillfredsställelse vi kan konstatera att det från och med 2021 är straffbart att utsätta barn för att bevittna våld mellan närstående. Centerpartiet har sedan ett tiotal år tillbaka drivit frågan om att barn som bevittnar våld i nära relation ska anses som brottsoffer i straffrättslig mening. Barn som utsätts för att bevittna den här typen av våld tillerkänns genom den nya lagen straffrättslig status som brottsoffer och målsägande.

En diskussion som fördes i samband med införandet av det nya brottet var möjligheterna att utöka särskilda företrädarens uppdrag att även omfatta beslut om sociala insatser. I en situation där ett barn utsätts för att bevittna våld, eller utsätts för andra brott av närstående, kan en utomstående behöva träda in i vårdnadshavarnas ställe och besluta om vissa vård- och omsorgsfrågor. Barnet ska exempelvis inte behöva vänta på att få stödbehandling och rehabilitering för att gärningspersonen förhindrar detta. Även om lagstiftningen ger socialtjänsten möjligheter att bestämma om insatser för ett barn när bara en av vårdnadshavarna samtycker till det, så täcker detta inte upp för alla situationer som kan uppstå. En vårdnadshavare som själv utsätts för våld kan exempelvis ha svårt att medverka till att barnet får vård. Särskilda företrädare bör därför ges ökade befogenheter att fatta beslut om sådana insatser.

Systematiska kränkningar mot ett närstående barn

Centerpartiet är också av uppfattningen att benämningen barnfridskränkning borde vara förbehållen en sådan situation där någon upprepat begår vålds- och fridskränkningar mot ett närstående barn. Sådana former av upprepad brottslighet mot barn är inte straffbelagda idag. Även om det i många fall framgår att den misstänkte vid upprepade tillfällen exempelvis misshandlat eller ofredat barnet så tar dagens lagstiftning inte hänsyn till den särskilda utsatthet som systematiska kränkningar för med sig. Centerpartiet anser att detta är en brist och vill därför införa ett särskilt brott för återkommande och systematiska vålds- eller fridskränkningar av ett närstående barn. Påföljden för ett sådant brott bör också vara hårdare än för andra fridskränkingsbrott eftersom barn är än mer utlämnade till en närstående förövare än vad en vuxen person som utsätts för fridskränkingsbrott är.

Psykiskt våld, försummelse och vanvård

Centerpartiet anser att det generellt finns behov av att utöka det straffrättsliga området till att även omfatta psykisk misshandel, vilket beskrivs i vår rättspolitiska motion och vår motion om våld i nära relation. Behovet gör sig också gällande i fråga om barn som brottsoffer. Världshälsoorganisationens (WHO) definition av våld omfattar även försummelse och psykiskt våld. Ändå är försummelse, vanvård och psykisk misshandel av ett barn i sig inte straffbelagt enligt svensk lagstiftning. Leder handlingen eller frånvaron av handling till död, kroppsskada eller funktionsnedsättning kan förfarandet anses brottsligt, men i brist på sådana allvarliga konsekvenser råder straffrihet.

Många skulle nog klassa psykisk misshandel, vanvård eller försummelse av ett barn som lika allvarligt som fysisk misshandel. Studier visar också att barn som utsätts för försummelse ofta har större kognitiva och sociala svårigheter jämfört med barn som blivit fysiskt misshandlade. Det finns därmed starkt stöd för att definitionen av misshandel av ett barn även bör kunna omfatta psykiskt våld, försummelse och omsorgsbrister. Inte minst är det viktigt att kunna åtala för sådana gärningar i de fall de utövats mot ett barn under det att barnet varit föremål för ett omhändertagande från samhällets sida, exempelvis varit jour- eller familjehemsplacerat.

Informationsinsamling och brottsstatistik

Socialstyrelsen för idag ingen statistik eller informationsinsamling om orsakerna som ligger till grund för anmälningar till socialtjänsten eller till att barn omhändertas. Detta måste åtgärdas för att bättre kunna följa upp och göra jämförelser av vilken form av utsatthet eller riskfaktorer som ligger till grund för orosanmälningar och omhändertaganden. Statistik måste även föras över hur många av de orosanmälningar som kommer in till socialtjänsten som leder till åtgärd. Vidare bör kriminalstatistiken särskilja brott mot barn som sker inom familjen, samt om gärningspersonen är en förälder eller annan omsorgsperson.

Det är angeläget med fungerande system för datainsamling, att statistiken ger en noggrann och korrekt bild av barns utsatthet och att den utvärderas och används i det förebyggande arbetet.

Utredning av brott mot barn

Den stora merparten fall av våld mot barn anmäls inte och kommer inte till myndigheternas kännedom. Om brottsmisstanken trots allt kommer till de brottsutredande myndigheternas kännedom är det vanligt att förundersökningen läggs ned. De fall som drivs vidare till åtal leder också sällan till fällande dom. Även om brott mot barn innebär särskilda utmaningar är det mycket viktigt att engagemanget och förfarandet för att utreda och fälla till ansvar för de här brotten håller hög nivå. Många utsatta barn ger uttryck för en bristande tilltro till myndigheterna och tvivlar på att de kan få hjälp. Barnen känner ofta lojalitet med den som utsatt dem och oroar sig för vad utredningen kan leda till. I de fall en utredning läggs ner utan att några vidare åtgärder vidtas, kan själva utredningen i sig ibland leda till att barnets situation förvärras.

De som arbetar med brottsutredningar där barn är brottsoffer måste ha kunskap om de speciella förutsättningar som präglar dessa ärenden. Att hålla barnförhör skiljer sig exempelvis markant från att hålla förhör med vuxna. De som arbetar med barnärenden måste också ha god kännedom om barns rättigheter, barns utsatthet och reaktioner vid våld och övergrepp och hur man kommunicerar med barn i olika åldrar och utvecklingsstadier. Möjligheten att säkra bevisning och omständigheterna i övrigt kräver också skyndsamhet i handläggningen. Av dessa anledningar är det av största vikt att det finns tillgång till åklagare men likväl utredare inom polisen med särskild kompetens avseende brott riktade mot barn i hela landet.

På flera håll i landet har det därför byggts upp s.k. barnahus för att bättre tillgodose brottsutsatta barns behov och samla de myndigheter under ett tak som ska samarbeta när ett barn misstänks ha utsatts för brott. Syftet med barnahus är att i en trygg, barnvänlig miljö låta barn som misstänks vara utsatta för brott vara i centrum i utredningsprocessen. Genom att alla aktörer finns på plats på ett ställe slipper barnet slussas runt mellan olika myndigheter och upprepa sin historia.

Barnahus fyller en mycket viktig funktion i utredningen av brott mot barn, men saknas fortfarande på många håll i Sverige. Tillgången till barnahus ska givetvis omfatta unga brottsoffer i hela landet.

Vid en anmälan om ett allvarligt brott mot ett barn ska förundersökningen genomföras skyndsamt och ett beslut om ett eventuellt åtal fattas inom 90 dagar. Detta utgör en lagstadgad tidsfrist som bara får överskridas när det är påkallat av tydliga utredningsskäl, exempelvis när ärendet är komplext. Ändå överskrids tidsfristen i många ärenden

utan att det kan motiveras av ärendets beskaffenhet. Detta måste ändras. Regeringen bör därför noga övervaka att tidsfristen hålls och att det är motiverat i de fall tidsfristen överskrids, samt att antalet fall där detta sker hålls nere. Det är också angeläget att säkerställa att utredningstiderna inte skiljer sig mellan olika polisregioner så att rätten till skyndsam handläggning inte skiljer sig åt beroende på var i landet man bor.

De långa handläggningstiderna kan, vid sidan av den allmänna påfrestning det medför att vara föremål för en brottsutredning och särskilda påfrestning detta medför för barn, också resultera i ett klart sämre bevisläge. Barn får många gånger vänta på att få olika former av insatser till efter att en förundersökning avslutats. Detta brukar motiveras med att insatserna inte ska störa en pågående brottsutredning eller att barnets situation inte anses vara tillräckligt stabil under pågående utredning eller brottmålsprocess. Konsekvenserna av långa handläggningstider riskerar därmed både att förvärra barnets hälsa och möjligheter till skydd, stöd och behandling.

FN:s barnrättskommitté har tidigare uttryckt en oro för att allt fler barn i Sverige utsätts för våld och att dessa barn inte erbjuds tillräckligt med stöd och hjälp. Sverige rekommenderades att skapa ett samordnat skyddssystem för barn och samtidigt arbeta för att öka kunskapen kring våld mot barn. Kritik har också riktats mot Sverige för att barn som utsätts för övergrepp ofta har svårt att få tillgång till rehabilitering och psykiatrisk vård. Utöver en utbyggnad av barnahus bör regeringen säkerställa att tillgången till rehabilitering och psykiatrisk vård för brottsutsatta barn följs upp och svarar upp mot det behov som finns. Barn ska också kunna få stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredning och process. En översyn behöver också göras av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden.

Ungdomsrån

Mellan år 2014 och 2019 ökade antalet anmälningar av rån mot unga med 127 procent enligt Brottsförebyggande rådet. Det finns även mycket som tyder på att inslagen av förnedring och grövre våld har blivit vanligare i samband med rån av unga. I takt med att antalet ungdomsrån har ökat har också otryggheten bland unga ökat. Idag undviker nästan hälften av alla elever i årskurs nio platser, aktiviteter eller personer av oro för brott. Särskilt vanligt är detta bland de elever som tidigare blivit brottsutsatta. De som har blivit utsatta för rån uppger i högre grad än andra unga brottsoffer att oron för brott påverkar deras livskvalitet. Rån är också en av de brottstyper som tydligast indikerar en fortsatt brottslighet. Studier visar att de ungdomar som begår rån generellt sett har en högre brottsbenägenhet och hög risk för en fortsatt lång och intensiv brottskarriär. Att begå ett rån är därmed liktydigt med att passera en gräns som kan ha avgörande betydelse för individens fortsatta utveckling och brottsbana. Att hindra och förebygga rån är därför en viktig del i att skydda brottsoffer, förebygga brott generellt, samt i tid sätta stopp för en ung människas kriminella bana. Centerpartiet vill därför skärpa straffet för personrån. Rån bör som huvudregel leda till en frihetsberövande påföljd även i de fall den dömde är minderårig.

Brott i skolmiljö

Många unga brottsoffer utsätts för brott i skolmiljö och forskning visar att så många som 15 procent av eleverna i årskurs nio uppger att de inte känner sig trygga i skolan.

Ännu fler uppger att de är rädda för andra elever. Centerpartiet vill att skolornas skyldighet skärps när det gäller att flytta elever som allvarligt stör studieron eller tryggheten för andra elever. Skolan ska heller inte utgöra en frizon för brott. Svenska skolor ska därför, i likhet med vad som gäller i exempelvis Storbritannien och Finland, vara skyldiga att polisanmäla misstankar om att ett barn utsatts för sexualbrott eller brott mot liv och hälsa i skolan eller i koppling till skolmiljön.

Registerkontroll av personal i skola och förskola

Idag gäller, enligt skollagen, att arbetsgivaren ska genomföra en obligatorisk registerkontroll för att få anställa, anlita eller ta emot någon i förskole- och grundskoleverksamhet. Kontrollen begränsar sig således till de situationer när någon ska starta någon form av tjänst eller uppdrag i sådan verksamhet. Den som erbjudits arbetet eller uppdraget ska då visa upp ett belastningsregisterutdrag som inte är äldre än ett år. Inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gäller frivillig registerkontroll, vilket innebär att arbetsgivaren kan välja att begära in ett registerutdrag.

Centerpartiet anser att ett registerutdrag bör begäras in på regelbunden basis av personal i förskola och skola och att det även i övrigt finns anledning att se över lagstiftningen om registerkontroll. Exempelvis kan det diskuteras om inte också gymnasieskolan och gymnasiesärskolan skulle omfattas av obligatorisk registerkontroll och om ett registerutdrag ska kunna vara så gammalt som ett år när det lämnas in.

Sexualbrott mot barn

Forskning från Karolinska institutet visar att flickor som utsatts för sexuella övergrepp söker vård 26 gånger oftare för självmordsförsök än andra flickor. Mycket talar för att sexualbrott på nätet kanske kan anses värre än andra sexualbrott eftersom övergreppet finns kvar för alltid och därmed kan spelas upp på nytt, om och om igen.

Förövarna blir allt yngre och allt fler upptäckta förövare är kvinnor. Forskningen om kvinnor som sexualbrottsförövare är ett eftersatt område som behöver förstärkas.

Det är principiellt viktigt att brott mot barn bedöms som allvarligare än motsvarande brott mot vuxna. Barn som utnyttjas genom prostitution är ofta särskilt utsatta. Om den som säljer en sexuell handling är minderårig, så utgör detta ett särskilt brott, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Brottet har idag en högre straffsats jämfört med sexköp av en vuxen. Enligt utredningen Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m. (SOU 2016:42) framgår att de sexuella handlingar som köpare efterfrågade av unga offer generellt sett var av ett mer hänsynslöst slag. Enligt utredningen Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar (SOU 2021:43) har möjligheterna för vuxna att komma i kontakt med barn i syfte att utnyttja dem för prostitution ökat som en följd av digitaliseringen. Centerpartiet vill därför stärka det straffrättsliga skyddet för barn mellan 15 och 17 år som utsatts för brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Det finns vidare behov av straffskärpningar avseende en del sexualbrott riktade mot barn. Avseende brottet sexuellt övergrepp riktade mot barn krävs det straffskärpningar både avseende minimi- och maxstraffen. Det är dessutom olyckligt att det finns handlingar idag som inte kan träffas av straffbestämmelser. Centerpartiet vill därför se ett brott

avseende mindre grova sexuella utnyttjanden av barn, för att bättre fånga sådana ageranden som inte kan kvalificeras som normalgraden.

Centerpartiet har länge drivit på för straffskärpningar för sexualbrott mot barn. Satsningar på information, förstärkt sex- och samlevnadsundervisning, föräldrastöd och stöd till unga med psykisk ohälsa är viktiga åtgärder för att skydda unga människor från att falla offer för sexualbrott eller dras in i s.k. sugardejting som ofta är en inkörspport till prostitution. Centerpartiet har också varit drivande i att riksdagen nyligen fattade beslut om en reviderad läroplan där sexualundervisningen gavs nytt fokus.

Förövaren utnyttjar ofta barnets beroendeställning eller bristande kunskap om vad man får göra med andras kroppar, mutar eller hotar att skada barnet. Förövaren kan exempelvis påstå att barnet kommer att få skulden om det säger något eller att barnets anhöriga, husdjur eller något annat värdefullt kommer att skadas på ett eller annat sätt.

Det finns ett stort behov av ytterligare informationsinsatser om sexualbrott mot barn på internet, både om själva företeelsen i sig men framför allt för att förebygga och förhindra sådana brott. Det behövs ytterligare information och utbildning av personal inom förskola, skola, socialtjänst och psykiatri om sexualbrott mot barn och annan utsatthet på internet. Centerpartiet vill också ge lämplig myndighet i uppdrag att öka kunskapen och informationen hos föräldrar om hur man kan samtala med unga om sexualbrott, pornografi och annan utsatthet på internet. Vidare behövs ökat stöd till ideella organisationer som erbjuder stöd och råd om barns trygghet på internet. Att öka upplärningen av sexualbrott mot barn på nätet bör även fortsättningsvis vara ett prioriterat område för Polismyndigheten. Vidare bör en översyn av sekretesslagstiftningen mellan myndigheter genomföras för att sociala myndigheter, polis och skola effektivare kan dela information mellan sig för att förebygga och förhindra att barn blir utsatta för brott.

Centerpartiet har länge drivit frågan om att brottsoffer för sexualbrott ska ha rätt till särskilt anpassat stöd och att detta måste finnas i hela landet. Partiet har i linje med detta fört fram krav på att det i varje polisregion ska finnas utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott. Vi anser också att det vid varje åklagarkammare alltid ska finnas tillgång till åklagare med särskild kompetens kring den här typen av brott. Detta eftersom den som utreder den här typen av brottslighet behöver vara väl förtrogen med brottslighetens speciella karaktär och brottsoffrens behov av särskilt stöd. Är brottsoffret dessutom minderårig är behovet av adekvat stöd ännu större.

Även de som dömer i sexualbrottsmål bör vara väl förtrogna med de särdrag som karaktäriserar dessa brott. Domare (även nämndemannadomare) bör därför genomgå särskild utbildning om sexualbrott för att få döma i denna typ av mål.

Under det senaste året har preskriptionstiden tagits bort för vissa sexualbrott mot barn. Det är bra. Centerpartiet anser dock att även sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn bör omfattas av bestämmelserna om slopad preskriptionstid. Det finns också anledning att generellt se över preskriptionstiderna för sexualbrott.

Hösten 2020 lämnade den s.k. Barnkonventionsutredningen (SOU 2020:63) sitt betänkande över hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med rättigheterna i barnkonventionen. Utredningen kom sammantaget fram till att svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med innebörden av barnkonventionen med undantag för att det finns luckor i det straffrättsliga skyddet när det gäller sexuella gärningar som begås genom digitala medier, samt att barn vars pubertetsutveckling är fullbordad har ett

mindre omfattande skydd än andra barn mot att utnyttjas i pornografiskt material. Sedan dess har uppsåtskravet i fråga om barns ålder vid barnpornografibrott ändrats.

Vad gäller sexuella gärningar som begås genom digitala medier så handlar luckorna i lagen i huvudsak om övergrepp som begås utan att gärningspersonen är närvarande. Den som, utan att delta vid själva inspelningstillfället, förmår någon att spela in en film med sexuellt innehåll och skicka filmen, ska givetvis också kunna dömas för det sexuella övergreppet på samma sätt som om gärningspersonen själv hade närvarat då övergreppet begicks. En utredning bör tillsättas för att se över dessa luckor i lagen samt de brister som Barnkonventionsutredningen pekade på rörande det straffrättsliga skyddet när sexuella gärningar begås via digitala medier.

Sexualbrotten mot barn blir allt grövre och antalet anmälningar har mångdubblats de senaste åren. Polisen beskriver att de har allt svårare att klara av att utreda brotten i rimlig tid. Arbetet, som innebär att ägna arbetsdagarna åt att gå igenom bild- och filmmaterial av övergrepp på barn, är psykiskt påfrestande. Polisen har svårt att tillsätta utredningstjänsterna och många av utredarna har svårt att klara av arbetet under någon längre tid. I Stockholmspolisens fall har bristande utredningskapacitet av barnpornografibrott ibland till och med resulterat i s.k. tillslagsstopp. Det innebär att polisen väljer att inte genomföra husrannsakan eller beslagta material under en tid eftersom det inte finns kapacitet för att fullfölja åtgärden och ta hand om materialet. För att underlätta det brottsutredande arbetet vill Centerpartiet att polisen ges ökade möjligheter (genom utbildning, resurser, tillämplig teknik) att använda sig av AI/datorseende vid utredning av sexuella övergrepp mot barn på nätet. Genom datorseende blir det möjligt både att snabba upp genomgången av stora mängder material, i någon mån förskona brottsutredarna, samt prioritera utredningen av grövre brott. Det finns sannolikt även bättre möjligheter att genom AI/datorseende sammanställa information om tillkomst, spridning, förövare och brottsoffer.

Dokumenterade sexuella övergrepp mot barn

Benämningen barnpornografibrott bör ändras till dokumenterade sexuella övergrepp mot barn. En benämning som bättre uttrycker allvaret i att ladda ned, titta på eller sprida skildringar av sexuella övergrepp på barn. Det är också missvisande och oacceptabelt att brottet idag sorterar som ett brott mot allmän ordning då det tydligt är ett brott mot en enskild individs sexualitet och integritet. Vi vill därför att barnpornografibrottet, utöver att byta benämning, också ska flyttas från 16 kap. brottsbalken, som reglerar brott mot allmän ordning, till 6 kap. brottsbalken som reglerar sexualbrott och att brottet ska definieras som ett brott mot person.

Barnpornografibrott är ett avskyvärt brott på så många sätt. Utöver att det vanligen bygger på att ett barn utsätts för ett handgripligt sexuellt övergrepp, så utsätts barnet även för en upprepad kränkning varje gång som någon tar del av bilder eller filmer av övergreppet. Blockeringsverktyg för internetsidor som innehåller barnpornografi ska användas för att stoppa tillgången. Verktyg för att spåra användare som på datorer inom offentlig verksamhet laddar ned eller förvarar barnpornografi måste också bli obligatoriska.

Enligt nuvarande ordning är det fritt fram att konsumera och sprida barnpornografiskt material så länge barnet är pubertetsutvecklat, även om man har uppsåt till att det är ett barn man tittar på. Barnkonventionsutredningen kom fram till att det inte är

förenligt med barnkonventionen att ett barn vars pubertetsutveckling är fullbordad har ett mindre omfattande skydd än andra barn mot att utnyttjas i pornografiskt material. Av denna anledning måste definitionen av ”barn” inom ramen för barnpornografibrottet ses över för att åstadkomma ett mer ändamålsenligt skydd.

När samhället ska hjälpa ett barn som utsatts för sexuella övergrepp händer det att kommersiell sexuell exploatering behandlas som ett självskadebeteende. Vissa barn omhändertas och deras frihet begränsas trots att de inte bär skuld till det som har hänt. Centerpartiet vill se en översyn av socialtjänsten och psykiatrins arbete med barn som utsatts för kommersiell sexuell exploatering för att ge bästa möjliga förutsättningar för dessa unga personer att få bra vård och hjälp.

Hedersbrott

Inom ramen för januariavtalet har Centerpartiet varit med och genomfört ett omfattande reformpaket i fråga om hedersbrott och hedersutsatthet. Det handlar bl.a. om heder som en särskild straffskärpningsgrund, införandet av nya brott i form av exempelvis ett barnåktenskapsbrott, barnfridsbrott och ett särskilt hedersbrott. Vidare, sjösatt framtagande av en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Stora satsningar har också gjorts på kunskapshöjande åtgärder i fråga om hedersproblematik. Handlingsplaner mot hedersförtryck samt handlingsplaner mot kontroll av individer ska finnas i grund- och gymnasieskolor. Enligt vår mening saknas det dock fortfarande ett nationellt beslut som innebär att personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck.

Förebyggande åtgärder för att undvika att barn utsätts för brott

Den bästa åtgärden mot brott är att se till att de aldrig äger rum. Viktigast av allt är därför det brottsförebyggande arbetet. När det gäller brott mot barn finns klagande forskning om riskfaktorer. Riskfaktorerna för att ett barn ska utsättas för brott sammanfaller i hög grad med riskfaktorerna för att ett barn ska begå brott. Vi vet att fattigdom, bristande vuxenkontakt, psykisk ohälsa eller annan funktionsnedsättning, traumatiska händelser i sitt eget eller en förälders liv, begränsade livschanser, låg utbildning/bristande skolgång, avsaknad av att känna sig uppskattad och av att vara del av ett sammanhang, alla utgör riskfaktorer för att ett barn ska utsättas för brott.

När flera riskfaktorer föreligger leder det till ökad risk. Det mest effektiva sättet att förebygga brott mot barn är därför att generellt motverka riskfaktorerna, och när riskfaktorer ändå föreligger i det enskilda fallet, sätta in tidiga stödåtgärder. Ofta handlar det om att stötta föräldrar att utifrån sina förutsättningar kunna bli så bra föräldrar som möjligt. Det arbetet kan med framgång börja redan under graviditeten.

Ulrika Liljeberg (C)

Malin Björk (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Catarina Deremar (C)

Mikael Larsson (C)

Kerstin Lundgren (C)

Anna Lasses (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Christofer Bergenblock (C)

Rickard Nordin (C)